Nr 4 December 2008

Luft Affärer

VÄSTMANLANDS LÄNS LUFTVÅRDSFÖRBUND

NYHETER FRÅN VÄSTMANLANDS LÄNS LUFTVÅRDSFÖRBUND

www.luftvard-u.org

Nya tider i luftövervakningen

Luftövervakningen i tätortsmiljöer står inför en förändring. I det nya EU-direktivet om miljökvalitetsnormer, som kommer att införas i Sverige under 2010, ges beräkningar större betydelse och ett system med regional luftkontroll under Länsstyrelsens samordning presenteras.

Malin Ekman från SLB-analys berättade på Luftvårdsförbundets höststämma om de verktyg som idag används inom luftövervakningen. De är mätning (av luftföroreningar och meteorologi), spridningsmodeller (för halter och exponering) samt utsläppsdatabaser (med källor och åtgärder).

Enkelt uttryckt ger databaser indata till spridningsmodeller som sedan kontrolleras med mätningar.

– Att mäta är dyrt, men mätningar behövs för att verifiera modellerna, sade Malin Ekman.

Normer för tolv ämnen

Idag finns miljökvalitetsnormer för tolv ämnen. I förslaget till ny förordning finns också normer för ännu mindre partiklar, $PM_{2,5}$. Sådana kommer i huvudsak från andra länder, och Malin Ekman bedömde att det inte borde vara någon svårighet att klara normen i Sverige.

Modellberäkningar används ofta för kartläggning i kommunerna – för att beräkna halter och se om man klarar kraven. Men modeller kan också användas i samband till miljökonsekvensbeskrivningar i samband med stora anläggningsprojekt.

I Stockholm används modeller även för exponeringsberäkningar och hälsoeffekter.

Olika spridningsmodeller

Det finns flera olika typer av spridningsmodeller. *SMHI:s MATCH*-modell beräknar import av luftföroreningar. *Airviro (Gauss)* är en modell för både tätort och landsbygd, *Airviro (Canyon)* och *SIMAIR (OSPM)* är modeller för vägar och gator. *SMHI CFR* är en detaljerad modell för komplexa geometrier som tar hänsyn till lokal turbulens vid byggnader.

SLB-analys arbetar företrädesvis med Airviros modeller och med SIMAIR. Malin Ekman demonstrerade genom att visa en översiktsbild av kvävedioxidhalterna i Västerås, byggd på beräkningar med både Gauss och Canyon. Den visar att halterna i stort sett är godtagbara men att de på vissa gator ligger kring normen (48-60 mikrogram/kbm luft).

Modeller kan även användas i ett tidigt skede av stadsplanering. Hon visade ett exempel på en tänkt utbyggnad vid Liljeholmen, en förtätning nära en starkt trafikerad motorled. En beräkning med hjälp av alla tre modellerna visar att det är viktigt med skyddsavstånd till en starkt trafikerad väg. Annars är risken stor att normerna för partiklar, $PM_{10,}$ överskrids.

– Vi har ofta diskussioner med arkitekter om hur man ska bygga för att inte få en hög exponering, sade Malin Ekman.

Kräver lång erfarenhet

Exponeringsstudier är något som efterfrågas alltmer. Men Malin Ekman tyckte att kommuner själva inte bör ägna sig åt modellberäkningar med exempelvis SIMAIR.

– Att kunna utnyttja och hantera beräkningsmodeller kräver lång erfarenhet. Modellresultat måste granskas och valideras, vilket kräver kunskap om haltvariationer. Kommunerna måste därför noga överväga fördelar och nackdelar med att göra egna modellberäkningar med exempelvis SIMAIR, sade hon.

Ökat ansvar för kommuner

■ Även de minsta kommunerna måste skaffa sig en bild av tillståndet i luften. Det blir en konsekvens av det nya EG-direktivet för luftkvalitet som kommer att införlivas i svensk lagstiftning.

På Luftvårdsförbundets höststämma berättade Måns Enander från Länsstyrelsen om de nya förutsättningarna i miljöövervakningen.

Naturvårdsverket har föreslagit att det nya direktivet ska gälla från maj 2010, men regeringen har inte bestämt sig än.

Det nya direktivet ersätter tre gamla dotterdirektiv och innebär att miljökvalitetsnormerna (MKN) får en starkare ställning. Redan idag finns MKN för flera ämnen, men efterlevnaden av dem är, enligt Måns Enander, ”ganska klen”.

Enligt förslaget till ny förordning om miljökvalitetsnormer får Länsstyrelsen ansvaret för den regionala samordningen av luftkvalitetskontrollen. Kommunernas ansvar för mätningar fullföljs via ett regionalt luftövervakningsprogram som Länsstyrelsen beslutar om, efter samråd med kommunerna.

Luftvårdsförbundet kan få ansvar för framtagande av data. Emissionsdatabasen håller för närvarande på att uppdateras till en klimatdatabas som ska kunna användas av kommunerna.

Nästa år kommer Luftvårdsförbundet att behöva förbereda sig för arbetet med miljökvalitetsnormerna. Ambitionen är att på vårstämman kunna presentera ett förslag till arbetsprogram.

Enkät om utsläpp till luft

■ För att kartlägga utsläppen av växthusgaser har Länsstyrelsen i Västmanland, tillsammans med fem andra län runt Mälaren, sänt ut en enkät med frågor om utsläpp till luft samt om energiförbrukning till större industrianläggningar. Informationen är tänkt att föras in i Luftvårdsförbundets Emissionsdatabas.

Svarsfrekvensen har dock varit dålig. Endast omkring 30 procent av de tillfrågade företagen har besvarat enkäten. Resultatet är likartat i samtliga de sex län där enkäten gått ut.

Luft
VÄSTMANLANDS LÄNS LUFTVÅRDSFÖRBUND

LuftAffärer

Klart med tilldelning av utsläppsrätter

■ Fyra industrianläggningar inom Luftvårdsförbundets område har av Naturvårdsverket tilldelats utsläppsrätter för koldioxid för perioden 2008-2012. De är Fagersta Stainless, Nordkalk i Köping, Kanthal i Hallstahammar och Lafarge Roofing (numera Monier) i Vittinge som tillsammans tilldelats utsläppsrätter för 256 412 ton per år. Av dem gäller 240 743 ton Nordkalk.

För dessa anläggningar är det ganska måttliga förändringar jämfört med tidigare. För el- och fjärrvärmeanläggningar är förändringen desto större, eftersom de inte fått någon tilldelning alls. Det innebär att de får köpa utsläppsrätter för den fossila koldioxid som släpps ut. Priset var i början av december 16 euro, över 160 kronor, per ton koldioxid.

Förra året hade anläggningar i länet en tilldelning på 847 867 ton. De utsläpp som skedde uppgick till 909 712 ton.

Rekordhög koldioxidhalt

■ Halten växthusgaser i atmosfären fortsätter att öka och nådde under 2007 den högsta nivån någonsin, enligt en rapport från den meteorologiska världsorganisationen WMO.

Enligt WMO:s ”Greenhouse Gas Bulletin” ökade halten koldioxid med 0,5 procent jämfört med 2006 och uppgår nu till 383,1 ppm (miljondelar). Även halterna av dikväveoxid (lustgas) och metan nådde nya rekordnivåer.

Ur handen på Luftvårdsförbundets ordförande Anita Höglund-Eriksson (t v) fick de fyra stipendiaterna ta emot checken på 15 000 kr. Fr v heter de Karolina Westesson, Cajsa Oscarsson, Marie Sundin Lundberg och Elin Nilsson. I bakgrunden syns lärarna Carola Hellmin och Vanja von Knorring.

Unga stipendiater gör gamla kläder till nya

■ Begagnade kläder från Myrorna ritades och syddes om efter egen design. Med det konceptet vann eleverna i klass HV08AMD vid Carlforsska gymnasiet det ungdomsstipendium på 15 000 kr som Luftvårdsförbundet står bakom tillsammans med Förbundet Agenda 21. Stipendiet delades ut den 21 november i samband med Luftvårdsförbundets höststämma hos Mälarenergi i Västerås.

Uppgiften för årets stipendium handlade om konsumtion. Det gällde att visa hur människor i Västmanland kan konsumera på ett mer hållbart sätt. För att klara uppgiften samarbetade eleverna i klass HV08AMD med både Naturskyddsföreningen och Myrorna.

Motiveringen för 2008 års vinnare lyder:

> *”Eleverna har genom sitt arbete visat på nya kreativa vägar att ta till vara och förnya gamla kläder som alternativ till butikernas ständiga utbud av nyinkomna modeplagg. Ett arbete som säkert inspirerar många att se över sin egen garderob en extra gång istället för att köpa nytt.”*

Klimatstrategi för länet

■ Under hösten har Länsstyrelsens klimat- och energistrategi för länet lagts fram och granskats av närmare hundra remissinstanser.

Målet för strategin är detsamma som i det regionala utvecklingsprogrammet (RUP): att Västmanland ska vara ett föregångslän när det gäller minskning av resurs- och energiförbrukning och utsläpp av klimatgaser. Före år 2050 ska länets energiförbrukning ha närmat sig en nivå som i ett globalt perspektiv motsvarar den ekologiska andelen. Strategin för att nå dit lägger framför allt fokus på energieffektivisering. Där finns en stor potential, vilket inte minst visats i den studie som gjorts av forskaren Louise Trygg. Hennes studie refererades i LuftAffärer nr 2/2008.

Läs mer:
www.lansstyrelsen.se/vastmanland/amnen/Miljomal

LuftAffärer är ett nyhetsbrev som ges ut av Västmanlands läns Luftvårdsförbund. I Luftvårdsförbundet ingår f n 45 kommuner, företag, myndigheter och organisationer.
Kontaktperson och förbundets sekreterare är Sara Wallentin, Luftvårdsförbundet, c/o Förbundet Agenda 21, 735 22 Surahammar, tel 0220-395 98, mobil 076-840 35 40. E-postadressen är: kansliet@fa21.se.
Ordförande är Anita Höglund-Eriksson, Miljö- och byggnämnden, Box 45,732 21 Arboga.
Redaktör för LuftAffärer är Anders Jägeberg.